

Tilastokeskuksen kehysehdotus 2024–2027

28.30.10 Tilastokeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

1 000 €	2024	2025	2026	2027
Edellinen kehyspäättös (2023–2026, 16.6.2022)	50 445	50 330	50 330	50 330
Kehys	50 445	50 330	50 330	50 330
Kehyksen ulkopuoliset	0	0	0	0
Eduskunnan tekemät pysyvät muutokset:	-	-	-	-
Muut hallituksen sopimukset, päätökset ja sitovat kannanotot:	-	-	-	-
- Palkkausten tarkistukset	-	-	-	-
Automaattiset tekijät:	-	-	-	-
Tekniset siirrot ja rakennekorjaukset:	-	-	-	-
Hinta- ja kustannustasotarkistukset:	-	-	-	-
Peruslaskelma yhteensä	50 445	50 330	50 330	50 330
Kehys	50 445	50 330	50 330	50 330
Kehyksen ulkopuoliset	0	0	0	0
Kehittämisehdotukset:				
1. Säädöspohjaisen tilastotuotannon pysyvä lisääntyminen ja uudet vaatimukset	1 700	1 700	1 700	1 700
2. Tietojärjestelmä- ja teknologiauudistukset toiminnan turvaamiseksi	2 500	2 500	2 500	2 500
3. Tutkijapalveluiden maksullisen toiminnan hintatuki sekä palvelutason parantaminen	2 000	2 000	2 000	2 000
4. Datahuoneen jatko	400	400	500	500
5. Tilastotuotannon kansalliset lisätarpeet	700	400	400	400
Kehysehdotus yhteensä	57 755	57 330	57 430	57 430
Kehys	57 755	57 330	57 430	57 430
Kehyksen ulkopuoliset	0	0	0	0

Perustelumuistio

Toimintaympäristö

Toimintaympäristö ja sen muutokset vaikuttavat Tilastokeskukseen kahdella tavalla. Vaikutus näkyy suoraan viraston työssä, kuten esimerkiksi tiukentuvat tietosuojavaatimukset. Toisaalta toimintaympäristö vaikuttaa tilastotuotteiden muutostarpeisiin, sisältöön ja kysyntään kuten on käynyt esimerkiksi energiatilastoissa.

Toimintaympäristön vaikutuksista olennaisimmat koskevat tietoturvaa ja -suojausta sekä yleisemmin kyberturvallisuutta. Pilvipalveluiden käyttö on laajentumassa asteittain hallinnollisista järjestelmistä tilasto- ja muuhun tietotuotantoon. Valtiontalouden tilanne ja inflaatio näkyvät Tilastokeskuksenkin rahoituksen riittävyyden haasteina lähivuosina.

Teknologian nopea kehittyminen vaikuttaa toisaalta Tilastokeskuksen tietojärjestelmien vanhenemiseen, mutta myös asiakkaiden vaatimuksiin tietojen tarjoamisesta välineistä ja tiedon nopeudesta. Myös kilpailu osaavasta työvoimasta kiristyy. Jo nykyään on vaikeuksia saada osaajia erityisesti teknologiatehtäviin.

Strategia ja strategiset tavoitteet

Tilastokeskus päivitti strategiansa vuonna 2022.

Visio: Tiedosta tulevaisuus

Tilastokeskus on paras faktatiedon tuottaja. Rakennamme yhteistä tietovarallisuutta ja vastaamme asiakkaidemme monipuolistuviin ja nopeutuviin tietotarpeisiin.

Missio: Luotettavan tiedon puolesta

Keräämme ja yhdistämme tiedot tietovarannoiksi, joista jalostamme tilastoja ja tietotuotteita yhteiskunnalliseen keskusteluun ja asiakkaiden hyödyksi.

Strategiset tavoitteet

1. Tarjoamme nopeaa tietoa asiakkaidemme tarpeet huomioiden
2. Teemme yhteistyötä tietovarallisuuden hyödyntämiseksi
3. Yhtenäistämme tietovarannot tilasto- ja tietotuotannon pohjaksi
4. Tehostamme ja yhtenäistämme tilastotuotantoa
5. Tarjoamme yhteisöllisen työpaikan ja mahdollisuudet kehittymiseen
6. Johdamme tiedolla, tavoitteilla ja kokonaisarkkitehtuurilla

Yhteiskunnallinen vaikuttavuus

Toimialan tilastotoimi, taloudellinen tutkimus ja rekisterihallinto yhteiskunnallisia vaikuttavuustavoitteita tukevat tavoitteet¹ ovat

- Tilastot, tietoaineistot, tutkimukset ja palvelut ovat luotettavia ja relevantteja
- Tutkimustoiminta tukee päätöksentekoa, joka vastaa Suomen kansantalouden tärkeimpiin haasteisiin
- Kansalaisten ja yritysten asiointi julkishallinnon kanssa on entistä sujuvampaa ja asiakaslähtöisempää
- Digitaaliset palvelut lisäävät tietojen hyödyntämistä ja tehostavat julkishallinnon toimintaa

¹ Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2023, 19.9.2022

– Luottamus ja oikeusturva vahvistuvat yhteiskunnassa

Tilastokeskuksen kannalta erityisen tärkeä on tilastotuotannon relevanssia koskeva tavoite. Toimintaympäristön muutoksista seuraa EU-tasoisia uusia säädösperusteisia vaatimuksia tilastoille. Tämä lisää resurssien tarvetta vuosittain.

Myös tutkimustoimintaa koskeva tavoite on yhä enenevässä määrin merkityksellinen Tilastokeskukselle. Tilastolainsäädäntöä uudistetaan ja muutoksissa näkyy vahvasti tietovirastotyyppinen toiminta. JTS:n mukainen datahuoneen rahoitus vuosille 2022–2025 ratkaisee osan tämän toiminnan rahoitukseen liittyvistä haasteista. Tutkijoille maksullisena toimintana tehtävä etäkäyttöpalvelu jää edelleen rahoituksensa osalta hyvin ongelmalliseen tilanteeseen. Palvelun maksutuotot eivät kata edes erilliskustannuksia. Hintatuki on käytössä vuonna 2023. Asiaan etsitään ratkaisua muun muassa maksuasetusvalmistelun yhteydessä syksyllä 2022.

Toimintaympäristössä erityisesti henkilötiedonkeruissa ongelmia aiheuttaa kasvava kato ja haasteet henkilöiden yhteystietojen löytymisessä ja siten haastateltavaksi valikoituneiden tavoittamisessa. Toiminnan tehostamisessa on pitkään hyödynnetty tietojärjestelmiä, muuta niiden väistämätön vanheneminen lisää uudistustarvetta tavalla, johon nykyinen rahoituskehys ei riitä. Vaikka ICT-kehittämisen osuutta Tilastokeskuksen sisäisessä resurssiallokaatiossa on varovaisesti lisätty, ilman lisäresursseja kehittämisen haasteisiin ei voida riittävällä tavalla vastata.

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet

Tilastokeskuksen tärkeimmät toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet tulosopimuksessa koskevat tilastojulkistusten määrää ja laatua.

Tilastojulkistusten määrää on kasvattanut verkkosivujen uudistus. Samassa yhteydessä uudistettiin myös julkaisujen rakennetta. Julkistusten oikea-aikaisuus on ollut hyvällä tasolla. Haasteita löytyy julkistusten virheettömyydessä.

Maksullinen toiminta on ollut määrällisesti kasvussa. Asiakastytyväisyys on ollut hyvällä tasolla, joka halutaan säilyttää. Maksullisen toiminnan ongelmallinen osa on tutkijapalvelut, jossa toiminnon kustannusvastaavuus ja palvelutaso eivät ole tavoitellulla tasolla.

Taulukko tulosopimusluonnoksesta vuodelle 2023

Mittari	Toteuma 2021	Tavoite 2022	Ennuste 2022	Tavoite 2023	Tavoite 2024	Tavoite 2025	Tavoite 2026
Maksullisen palvelutoiminnan kustannusvastaavuus, %	82	100	83	89	85	85	85
Maksullisen toiminnan tuotot, 1 000 e	8 533	8 500	9 900	8 800	8 800	8 800	8 800
Tilastot, joista julkaisuja vuoden aikana, kpl (TAE)	141	141	141	132	132	132	132
EU-raportoinnit ja kv.kyselyt, kpl	859	900	890	900	900	900	900
Toimeksiantopalvelujen määrä (yli 500 euroa), kpl (TAE)	1 254	1 100	1 100	1 200	1 200	1 200	1 200
Tutkijapalvelujen käyttöluupahakemusten määrä, kpl	423	440	380	350	350	350	350
Oikea-aikaisten julkistusten osuus, % (TAE)	98	99	99	99	99	99	99
Virheettömien julkistusten osuus, % (TAE)	94	>98	94	>96	>96	>96	>96
Hallinnollisten aineistojen poikkeamien määrä, kpl	4	0	3	0	0	0	0
Tutkijapalveluiden aineistotoimitusten toimitusaika, mediaani, pv *	104	75	120	100	100	100	100

Priorisointiperusteet

Tilastokeskus varautuu kiristyyviin kehyksiin supistamalla lähivuosina henkilöstön määrää. Samalla ostopalvelujen käyttöä kehittämistyössä lisätään. Viimeisen vuosikymmenen aikana on muodostunut kehittämisvelka, jota on pakko ratkaista ennen kuin tilastotuotannon riskit kasvavat kohtuuttomasti. Panostus kehittämiseen tarkoittaa kuitenkin henkilötyöpanoksen vähenemistä tilasto- ja tietotuotannosta, joka kuitenkin jatkuvasti on kasvamaan päin uusien EU:n tilastosäädösten ja kotimaisten tarpeiden vuoksi. Suomen ja Tilastokeskuksen mahdollisuudet vaikuttaa EU-säädösten työllistävyYTEEN ovat käytännössä teoreettiset.

Ehdotus toteuttaa kaikkien osa-alueiden osalta kestävän kehityksen ja sukupuolten välisen tasa-arvon tavoitteita. Tilastokeskuksen kestävän kehityksen tavoitteet konkretisoituvat tilastojen lukutaidon edistämiseksi (YK 4.4, 4.5), Suomen virallisten tilastojen tuottamisessa ja kansallisessa koordinoinnissa (YK 16.6, 16.7) sekä kansainvälisessä yhteistyössä ml. tilastotuotannon kehittäminen vähemmän kehittyneissä maissa (YK 17.18, 17.19)

1. Säädöspohjaisen tilastotuotannon pysyvä lisääntyminen ja uudet vaatimukset

EU:n tilastojärjestelmää (ESS, European Statistical System) kehitetään jatkuvasti. Negatiivinen priorisointi ei ole tuottanut kokonaisuuden kannalta vähennyksiä, vaan eurooppalainen tilastotuotanto laajentuu jatkuvasti. Muutokset voivat olla yksittäisen tilaston kannalta pienehköjä, mutta kokonaisuus on suuruudeltaan arvioitu 1,7 miljoonaksi euroksi vuositasolla lähivuosina. Summa koostuu 95 prosenttisesti palkkakuluista. Taustamuistiossa 1 on kuvattu yksityiskohtaisesti lisätarpeita.

2. Tietojärjestelmä- ja teknologiauudistukset tilastotuotannon turvaamiseksi

Asiantuntijatyön tehostamiseksi tilastotuotannossa on jo pitkään panostettu tietojärjestelmien kehittämiseen. Tietojärjestelmien elinkaari on kuitenkin rajallinen. Toisaalta teknologian kehittyminen mahdollistaa aiempaa tehokkaampien järjestelmien rakentamisen. Lisäksi välttämättömät asiakas- tai EU-lähtöiset uudistukset lisäävät tarvetta muokata tietojärjestelmiä asteittain niin, että jossain vaiheessa niiden toimintakyky vaarantuu, kun niiden kokonaisvaltaiseen uudistamiseen ei ollut resursseja. Näin on käynyt mm. kansantalouden tilinpidon ja maksutaseen tietojärjestelmälle.

Tilastotuotannossa hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan hallinnollisia ja muita massa-aineistoja. Muutokset lähtöaineistoissa kuitenkin edellyttävät muutoksia Tilastokeskuksen tietojärjestelmissä. Esimerkiksi rakennustilastoinnin järjestelmä uudistus on välttämätön, jotta voidaan hyödyntää uutta kansallista rakennetun ympäristön tietojärjestelmää (RYTJ).

Tällä hetkellä ollaan viimeistelemässä henkilötietovarantojen tietojärjestelmää. Päästö- ja energiatilastojen tietojärjestelmän uudistaminen on käynnissä ja alkamassa on nyt kansantalouden tilinpidon ja maksutaseen tietojärjestelmä uudistus.

Rahoituksen kiristyminen ja erilaisilla perusteilla tehdyt leikkaukset Tilastokeskuksen kehykseen ovat aiheuttaneet sen, että kehittämiseen käytettävissä oleva rahoitus ei ole ollut riittävää ja kehittämisvelka kasvanut. Myös riskit tilastotuotannossa ovat kasvaneet.

Ks. taustamuistio 2.

3. Tutkijapalveluiden maksullisen toiminnan hintatuki ja palvelutason parantaminen

Tilastokeskus on saamassa 900 000 euroa hintatukea tutkijapalveluiden maksullisen toiminnan tukemiseksi vuonna 2023. Hintatuki kattaa erilliskustannusten ja tuottojen välisen erotuksen, ei yleiskustannuksia. Hintatuki mukaan luettuna on arvioitu, että kustannusvastaavuus on hieman yli 50 prosenttia vuonna 2023.

Hintatuki on välttämätöntä, jottei tutkijapalvelut taloudellisesti rasita muuta toimintaa kohtuuttomasti. Hintatuki on kuitenkin vain väliaikainen ratkaisu. Hintojen nostaminen niin, että kustannusvastaavuus on 100 prosenttia ei myöskään ole menettely, joka tukisi aineistojen tutkimuskäyttöä.

Hintatuen lisäksi on selvitettävä muita vaihtoehtoja esimerkiksi maksuasetusvalmistelun yhteydessä, jotta tutkijapalvelujen hinnoittelu saadaan taloudellisesti kestäväälle pohjalle.

Tutkijapalvelujen palvelutason parantaminen tähtää erityisesti aineistotoimitusten viiveiden lyhentämiseen. Viiveitä voi lyhentää lisäämällä valmisaineistoja ja siihen liittyvää automatisointia ja kehittämällä prosessia.

Vuositasolla haettava rahoitus on 1,3 miljoonaa euroa hintatukea ja 0,7 miljoonaa euroa palvelutason kehittämiseen. Hintatuen määrää kasvaa vuodelle 2023 esitetystä, koska käytettävissä olevan tiedon perusteella tutkijapalveluiden myynti kasvaa.

Taustamuistiossa 3 on TAE 2023:n ehdotus hintatuesta.

4. Datahuoneen jatko

Datahuoneen tarjoama nopea tieto perustuu Tilastokeskuksen ja muiden viranomaisten tietovarantojen ajantasaiseen käyttöön. Aineistoista saadaan suurin hyöty, kun tietovarannoissa olevia aineistoja pystytään yhdistämään toisiinsa. Tietoja käsitellään Tilastokeskuksen ylläpitämässä tietoturvalisessä etäkäyttöympäristössä

Tämänhetkisen käsityksen mukaan datahuone, joka rakentaminen aloitettiin syksyllä 2022, on palvelu, jolla on kysyntää ministeriöissä myös tulevaisuudessa. Lisätalousarviossa II 2022 datahuonepilotti on saanut 250 000 euroa rahoitusta. Talousarviossa vuodelle 2023 rahoitus on 400 000 euroa. Summa mahdollistaa ns. suppean toimintamallin.

JTS-ohjelmassa vuosille 2023–2026 datahuonepilotille on suunniteltu rahoitusta vuosille 2023–2025. Vuodesta 2024 eteenpäin Tilastokeskuksen rahoitustarve on 500 000 € vuodessa. Pilotti päättyy vuoden 2025 lopussa, jolloin VM:n johtama ohjausryhmä tekee esityksen jatkosta. Tässä yhteydessä täsmentyy budjettitarve vuodesta 2026 eteenpäin.

Tilastokeskus perusti datahuonepilotin työtilat ja toimitti ensimmäiset aineistot heinäkuussa 2022. Datahuoneen data-analyysitoiminta tehdään VATT:n ja HGSE:n yhteistyössä toteuttamalla hankkeilla, joiden tutkimusinfrastruktuurista vastaa Tilastokeskus. Datahuonepilotin ohjausryhmä koordinoi näitä tutkimushankkeita.

Pilotin tarkoituksena on tuoda Tilannehuoneen oppeja jatkuvaksi osaksi päätöksenteon tukea ja edistää data-analyysin hyödyntämistä päätöksenteon eri vaiheissa. Pilotin tavoitteena on myös tuoda data-analyysityötä lähemmäs ministeriöiden arkea ja tukea analyysiosaamista ja sen leviämistä ministeriöissä poikkihallinnollisesti.

Käytännössä datahuoneen tehtävänä on tukea päätöksentekoa mm. tuottamalla ajantasaista rekisteritietoa hyödyntäen entistä tarkempaa analyysia yhteiskunnallisten päätösten vaikutuksista eri väestöryhmiin ja yrityksiin. Ensimmäisessä yritysryhmän hankkeessa on analysoitu mm. Venäjän hyökkäyksen Ukrainaan aiheuttamia vaikutuksia Venäjän-kauppaa harjoittaneisiin suomalaisiin yrityksiin.

5. Tilastotuotannon kansalliset lisätarpeet

Rahoitustilanteen tiukentuessa kansallisia asiakastarpeita voidaan ottaa vain niukasti. Tilastokeskuksella on tuotannossa useita kokeellisia tilastoja, joiden kehittämisvaiheeseen on saatu rahoitusta ulkopuolelta. Näiden tilastojen ottaminen osaksi pysyvää tuotantoa ei ole nykytilanteessa mahdollista. Tilastotuotannon tämänhetkiset kansalliset lisätarpeet on kuvattu taustamuistiossa 4.

Taustamuistio 1. Säädöspohjaisen tilastotuotannon pysyvä lisääntyminen ja uudet vaatimukset

Kehittämissuunnitelmien yhteinen tavoite on varmistaa EU-säädökset ja muut kansainväliset vaatimukset täyttävä tilastotuotanto, joka on osaltaan kattava myös kansalliset asiakastarpeet. Tilastotuotannon luotettavuus ja relevanssi ovat ensisijaisia tavoitteita Tilastokeskuksen tuotannossa. Samalla mahdollistetaan laadukkaat ja yhteiskunnallisesti ajankohtaiset aineistot tutkimuskäyttöön.

EU-säädöksiin tai kansainvälisiin sopimuksiin perustuva tilastotuotanto on laajentunut vuodesta 2021 alkaen. Rahoitusta haetaan laajennuksiin, joihin aiemmin ei ole saatu kehysrahoitusta. Säädösten voimaantulon myötä saatavissa oleva EU:n yhteisrahoitus kyseisiin tehtäviin loppuu. Resurssitarvetta lisääviä muutoksia on lukuisia. Tarvittavat resurssit eivät löydy viraston sisäisillä uudelleenkohdennuksilla.

- EBS, yritystilastot
 - yritysdemografia kohdejoukon laajennukset työnantajayritysryhmässä, neljännesvuosittainen yritysdemografia
 - GVC (Global Value Chains), joka kolmas vuosi tehtävän tilaston EU-rahoitus päättyy, tilastointi perustuu suoraan tiedonkeruuseen
 - STS (Short Term Statistics), tukku- ja autokaupan liikevaihtosarjojen tuotannon aloittaminen, palveluiden volyyymi-indeksi tuotanto, liikevaihtokuvaajien nopeutettu tuotanto, palvelujen tuottajahintaindeksin (PHTI) toimialakattavuuden laajentaminen. (pysyvään tuotantoon EU-rahoituksella tehtyjen kehittämissuunnitelmien jälkeen)
 - SBS (Structural Business Statistics) Toimialakattavuuden lisäys, yrityspopulaation laajennus, nuoret kasvuyritykset uutena tilastointikohteena lisäksi ennakkotietoja myös henkilöstön suuruusluokittain
 - PRDOCOM- hyödyketilastoinnin laajennukset
 - Palveluiden ulkomaankauppa, tilastoinnin laajentaminen, esim. MoS (Mode of Supply)
 - Yritysrekisterin laajennukset: EU-tasoisien konsernirekisterin parantaminen, mikrotietojen vaihto, uuden tilastoyksikön lisääminen (KAU, Kind-of-activity, toimialayksikkö)
- IESS, sosiaalitulstatot
 - EU-SILC (Statistics on income and living conditions): tutkimuksen modularisointi, otosasetelman muuttaminen, uudet moduulit
 - AES (Adult Education Survey), tutkimuksen modularisointi, otosasetelman muuttaminen, uudet moduulit, otoskoon kasvattaminen lisää tiedonkeruun kuluja (suora tiedonkeruu vuonna 2022)
- energiatilastot
 - Energiaunionin hallintomalli: vaadittavien tietojen määrä kasvaa ja tuotantoaikataulu kiristyy
 - kuukausittainen raakaöljytiedonkeruu
 - energiatilastoasetus: teollisuuden energian käyttö -tilastoinnissa vaadittava toimialatarkkuus kasvaa, palvelualojen energian käytön tilastoinnin uudistaminen edellyttää uusia lähdeaineistoja, ennakkolliset energiataseet
- julkinen talous
 - julkisen talouden raportoinnin laajennus neljännesvuosittaiseksi koronatoimien myötä
 - ED-raportoinnin laajennus: EU:n Elpymis- ja palautumistukivälineen perustamisen jälkeen (regulaatio (EU) 2021/241) sitä kautta kulkevat rahavirrat tulee kirjata uuteen lisäkyselytauluun

–toimialaluokitusuudistus (NACE)

- toimialaluokitusuudistus, edellyttää muutoksia yritysrekisterissä ja tilastoistoissa. Luokituksesta päätös 2022, kansallinen luokitus 2023, 2023–2025 implementointi yritysrekisteriin ja 2026–2029 tilastoihin

–muut

- omistusasumisen lisääminen yhdenmukaistettuun kuluttajahintaindeksiin sekä muiden OOHPI/HPI indikaattoreiden kehittäminen
- YK:n coicop-luokituksen käyttöönotto hintaindekseissä
- Labour market statistics collected from businesses: laajentaa palkkarakenne- ja työvoimakustannustilastointia pienillä yrityksillä. Lisänä myös Gender pay gap -indikaattorin tuottaminen
- EAA, maatalouden taloustilit tulevat pakollisiksi
- väestötilastoja koskeva kehysasetus ESOP (asetus valmisteilla, tavoite hyväksymiselle 2024)
- toimitilaindikaattorit (CPPI ja laajennukset, commercial property price index)

Taustamuistio 2. Tietojärjestelmä- ja teknologiauudistukset tilastotuotannon varmistamiseksi

Tilastokeskuksen kehittämistyössä korostuu tietojärjestelmien uudistaminen ja käytettävien teknologioiden modernisointi. Toimintaan pyritään kohdentamaan nykyisestä budjetista 2 miljoonaa euroa vuodesta 2023 lähtien. Kohdennettavissa oleva rahamäärä ei kuitenkin ole riittävä kehittämisvelan hoitamiseksi.

Tilastotuotannon järjestelmät ovat rakentuneet vuosikymmenten aikana eri tilastojen tarpeista lähtien. Käytössä on noin 300 tietojärjestelmää, joista suuri osa on elinkaarensa lopussa. Osa on tehty välineillä, joita ei enää tueta (mm. PowerBuilder) tai välineillä, joille ei enää saa rekrytoitua osaajia markkinoilta (mm. SAS).

Samaan aikaan tietoturva- ja tietosuojavaatimukset aineistojen käsittelylle ovat kasvaneet merkittävästi. Kaikkien järjestelmien perustana olevat teknologia-alustat tulee uudistaa, jotta virasto voi toteuttaa lainmukaista tehtävänsä jatkossakin.

Työn tavoitteena on tilastotuotannon automaatioasteen ja työn tuottavuuden nostaminen, data science/AI-välineiden laaja käyttöönotto tuotannossa, open source-välineiden laajempi käyttöönotto, pilvialustojen laajamittainen käyttöönotto sekä nykyaikaisten tietoturva-/tietosuojakontrollien käyttöönotto tuotannossa. Pilvialustojen käyttöönoton myötä tavoitteena on hillitä ICT-menojen kasvua.

Tietojärjestelmä uudistuksia on tehtävänä lukuisia. Esimerkiksi nykyisen KTMT-tietojärjestelmän elinkaaren loppu lähenee. On aloitettava uuden järjestelmän suunnittelu ennen kuin nykyinen järjestelmä rapautuu ja tuotantoriskit kasvavat liikaa. Nykyisen KTMT-järjestelmän vanhimmat komponentit ovat yli 10-vuotta vanhoja. Uusien osien liittämiset ja muokkaukset ovat tehneet kokonaisuudesta vaikeasti hallittavan kokonaisuuden. Vuosien mittaan on tullut uusia tarpeita, joita ei ole kyetty toteuttamaan nykyiseen järjestelmäkehikkoon. Lisäksi osittain jo toteutuneeksi riskiksi on muodostunut julkaisuaikataulujen pitävyys ja laadun takaaminen.

YTY-yritystilastojärjestelmä on yli 10 vuotta vanha. Järjestelmän on teknisesti vanhentunut, eikä selviä kunnolla lisääntyneistä datamääristä. Kansantalouden tilipidon järjestelmä uudistus edellyttää myös yritystietojärjestelmän uudistamista.

Yritystilastojärjestelmään liittyvä suhdannetilastojärjestelmän uudistus on myös tarpeen. Suhdannetilastojärjestelmästä tuotetaan useita keskeisiä Tilastokeskuksen indeksejä, kuten kuluttajahintaindeksi, rakennuskustannusindeksi, jne.

LVM:n liikenneturvallisuusstrategialuonnoksen mukaan Tilastokeskuksen rooli tieliikenteen onnettomuustilastointiin liittyvässä tietohuollossa on merkittävä. Muutostarpeita tieliikenneonnettomuustilastolle aiheuttavat aineistolähteiden muutokset (poliisin aineistomuutokset), toimintaympäristön muutokset, kuten uudet liikkumismuodot sekä tietojärjestelmän vanheneminen. Samoin rakennustilastoinnin järjestelmä uudistus on välttämätön, jotta voidaan hyödyntää uutta kansallista rakennetun ympäristön tietojärjestelmää (RYTJ).

Taustamuistio 3. Tutkijapalveluiden maksullisen toiminnan hintatuki

TAE 2023, kehittämissuositus

Tilastokeskus esittää 900 000 euron hintatukea tutkijapalveluiden maksulliseen toimintaan niin, että Tilastokeskuksen määrärahaa lisätään kyseisellä summalla ja määrärahaa saa käyttää myös tutkijapalvelutoiminnon hintatuen maksamiseen.

Tutkijapalveluiden kustannusvastaavuus oli 31 prosenttia vuonna 2021. Tuotot eivät kata erilliskustannuksia. Tutkijapalvelut-toiminnon kustannusvastaavuus on heikentynyt muutaman viime vuoden aikana erityisesti etäkäyttöjärjestelmään liittyvien kulujen lisääntymisen myötä. Palvelu edellyttää myös merkittävästi työpanosta Tilastokeskuksesta. Esimerkiksi valmisaineistojen määrän kasvattaminen lisää myös aineistojen päivittämiseen tarvittavaa työpanosta.

Vuoden 2021 alussa tutkijapalveluiden hintoja nostettiin, mutta hintojen nosto ei ollut riittävä. Lisäksi hinnoittelun rakenne muuttui niin, että tutkijat pystyivät kompensoimaan osan hintojen muutoksesta laajentamalla tutkimushankkeita.

Tutkijoiden tietoturvallinen etäkäyttöpalvelu on kallis, eikä tutkijoilla ole taloudellisia mahdollisuuksia maksaa hintoja, jotka olisivat tarpeen kustannusvastaavuuden saavuttamiseksi. Aineistojen laaja hyödyntäminen tutkimuskäytössä on kuitenkin yhteiskunnan kokonaisedun kannalta tarkoituksenmukaista.

Haettava hintatuen määrä 900 000 euroa on arvioitu siten, että se on vaatimusten enimmäismäärän suuruinen. Toisin sanoen suoritteesta varainhoitovuonna saatava tulo yhdessä hintatuen kanssa riittää kattamaan suoritteen tuottamisesta varainhoitovuonna aiheutuneet erillismenot (Valtiovarainministeriön määräys toiminta- ja taloussuunnittelusta, julkisen talouden suunnitelman valmisteluun liittyvien kehys- ja muiden ehdotusten sekä valtion talousarvioehdotusten laadinnasta, VN/4842/2020, kohdat 7.12.16-7.12.18).

1 000 €	Seuranta 2020	Seuranta 2021	Arvio 2022	Arvio 2023
Tutkijapalvelutoiminnon tuotot	1 030	1 329	1 500	1 600
Erilliskustannukset	1 802	2 220	2 400	2 500
Osuus yhteiskustannuksista	1 373	2 010	2 100	2 200
Kustannukset yhteensä	3 176	4 230	4 500	4 700
Kustannusvastaavuus, €	-2 146	-2 902	-3 000	-3100
Kustannusvastaavuus, %	32	31	33	34
Tuotot – erilliskustannukset (hintatuen enimmäismäärä)	772	891	900	900
Kustannusvastaavuus hintatuen jälkeen, %				53

Taustamuistio 4. Tilastotuotannon kansalliset lisätarpeet

- Varallisuustilastointi** Varallisuustilastointia on haluttu laajentaa eräillä erillisillä, kuten perinnät ja lahjat sekä pörssiosakkeet. Tämän on arvioitu lisäävän työpanosta keskimäärin noin yhdellä henkilötyövuodella vuodessa. Varallisuustilastointi on tehty pääsääntöisesti kolmen vuoden välein. Jos koko varallisuustilasto tulisi tehdä nykyistä tiheämmin, tarvittaisiin huomattavasti enemmän lisäresursseja. Varallisuustilastoinnin kehittämistä on nyt tehty yhteisrahoitteisesti. Osa rahoituksesta on tullut valtiovarainministeriöstä. Alustavasti on sovittu VM:n 70 000 euron pysyvästä lisärahoituksesta mahdollisesti kehys siirtona.
- Arvonlisäpohjainen ulkomaankauppatilasto** Tilastokeskus on yhdessä OECD:n kanssa kehittänyt arvonlisäpohjaisen ulkomaankaupan tilastointia OECD:n ja WTO:n luomaan Trade in Value Added-kehikkoon (TiVA) perustuen. Yhteistyössä on panostettu tietojen tuottamiseen aiempaa lyhyemmällä aikavälillä sekä aiempaa tarkemmalla tasolla. Kehitystyön tuloksena syntyy entistä tarkempi kuva suomalaisten yritysten integroitumisesta globaaleihin arvoketjuihin sekä integroitumisasteen vaikutuksista esimerkiksi työvoimaan ja tulojen jakautumiseen taloudessa. Arvonlisäpohjaisia ulkomaankauppatietoja on julkaistu [kokeellisena tilastona](#) vuosina 2020 ja 2022. Rahoitusta tarvitaan, jotta tilasto on mahdollista saada säännölliseen tuotantoon.
- Positiivinen luottotietorekisteri** Positiivinen luottotietorekisteri on merkittävä ja nopea rekisteripohjainen lähde kotitalouksien velkaantumiseen eri mikro- ja makrotilastoihin. Positiivisen luottotietorekisterin tavoitteena on torjua ylivelkaantumista. Rekisteriin pohjautuva tilastotieto ja tutkimusaineistot mahdollistavat tavoitteen toteutumisen seurannan. Tilastokeskus on jo mukana rekisterin määrittelytyössä. Tavoitteena on rakentaa valmiudet ottaa käyttöön tämä uusi aineistolähde tilastotuotannossa sekä tutkijapalveluiden aineistona.
- Stokastinen väestöennuste** Väestöennuste toteutetaan tällä hetkellä joka kolmas vuosi deterministisenä alueittaisena väestöennusteena. Väestöön liittyvän tietopohjan ja yhteiskunnallisen tilannekuvan parantamiseksi Tilastokeskuksen tavoitteena on kehittää nykyisen väestöennusteen rinnalle ns. stokastinen väestöennuste, joka on tuotettavissa vuosittain. Stokastisessa väestöennusteessa on mukana epävarmuus ja mahdollisuus tarkastella jakaumia. Väestön ikääntyminen ja syntyvyyden lasku vaikuttavat julkisen talouden rahoitus pohjaan ja yhteiskunnan rakenteisiin pitkällä aikavälillä merkittäväällä tavalla. Tehtävä liittyy Anna Rotkirchin väestötilastoinnin kehittämisaloitteeseen.
- Tiedon tuottaminen yrittäjyysstrategian seurantaan** Valtioneuvosto on tehnyt periaatepäätöksen yrittäjyydestä sekä yrittäjyysstrategian. Panostamalla vahvaan yrittäjyyspolitiikkaan Suomi kykenee monipuolistamaan elinkeinorakennetta ja luomaan kestävä kasvun edellytyksiä kaiken kokoisille yrityksille. Periaatepäätös on voimassa vuosina 2022–2027. Yrittäjyyden periaatepäätös pohjautuu yrittäjyysstrategiaan, jonka tavoitteena on vahvistaa yrittäjyyttä Suomessa. Strategia sisältää kahdeksan teemaa, jotka sisältävät useita käytännön toimenpiteitä yrittäjyyden haasteiden ratkomiseksi. Tilastokeskuksen rooli olisi tuottaa tietoa periaatepäätöksen ja strategian seuranta varten.

Liitemuistio. Toimintamenoerittely 2021–2017

 Toimintamenumomentti: **28.30.01**

Kehys 2024–2027

(1000 euroa)	2021 toteuma	2022 arvio	2023 arvio	2024 arvio	2025 arvio	2026 arvio	2027 arvio
Henkilöstökulut	45 005	46 100	46 000	45 400	45 700	45 100	44 700
Toimitilavuokrakulut	3 045	3 150	2 800	2 800	2 800	2 800	2 800
Palvelujen ostokulut	11 397	14 150	15 000	13 200	12 900	12 700	12 500
Muut kulut	1 510	1 400	2 500	1 800	1 800	1 800	1 800
Investointimenot	0	0	0	0	0	0	0
Bruttomenot	60 957	64 800	66 300	63 200	63 200	62 400	61 800
Maksullisen toiminnan tuotot	8 508	9 900	8 800	8 800	8 800	8 800	8 800
Muut tuotot	2 334	2 550	2 600	2 600	2 600	2 600	2 600
Bruttotuotot	10 842	12 450	11 400	11 400	11 400	11 400	11 400
Nettokäyttö/-käyttöarvio	50 115	52 350	54 900	51 800	51 800	51 000	50 400
Siirtynyt/siirtyy (arvio)	5 690	6 637	9 248	6 468	5 113	3 643	2 973
TP/TA/TAE/Kehys	51 062	54 961	52 120	50 445	50 330	50 330	50 330
Käytettävissä yhteensä	56 752	61 598	61 368	56 913	55 443	53 973	53 303
Siirtyy seuraavalle vuodelle (arvio)	6 637	9 248	6 468	5 113	3 643	2 973	2 903